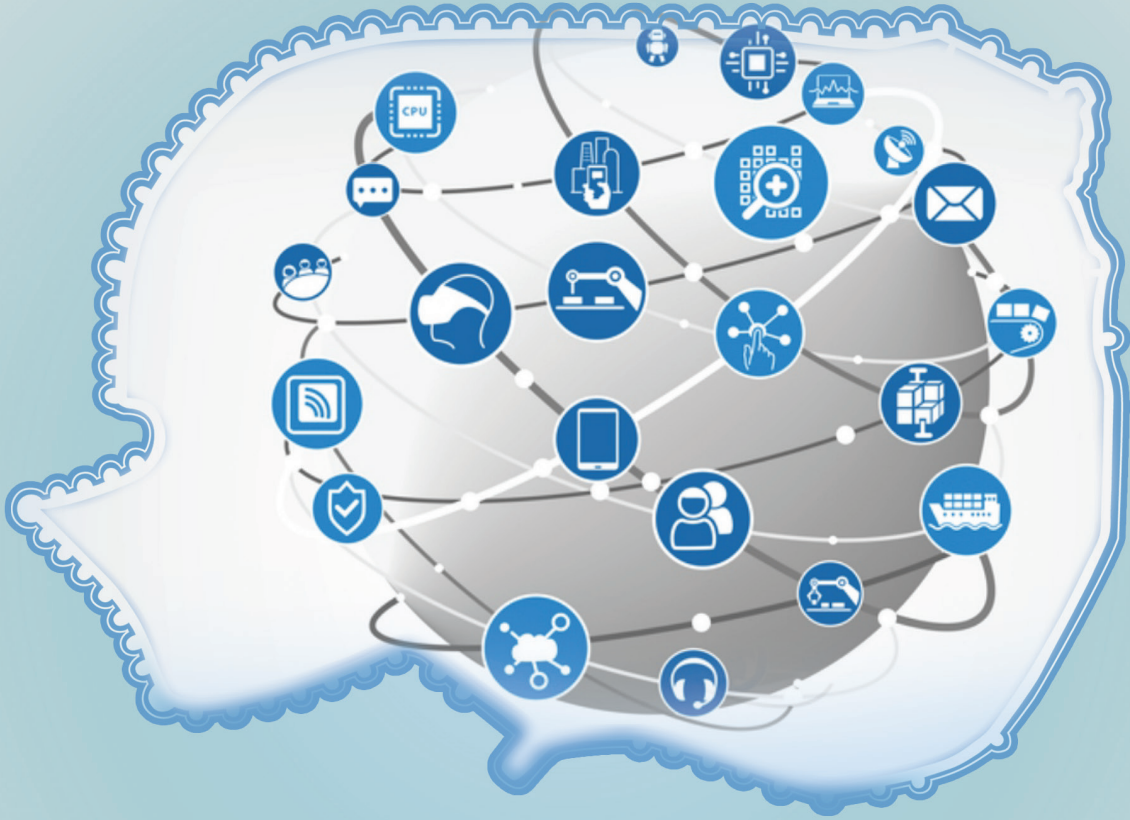

DTSO

EKONOMİ BÜLTENİ

▶ 2021

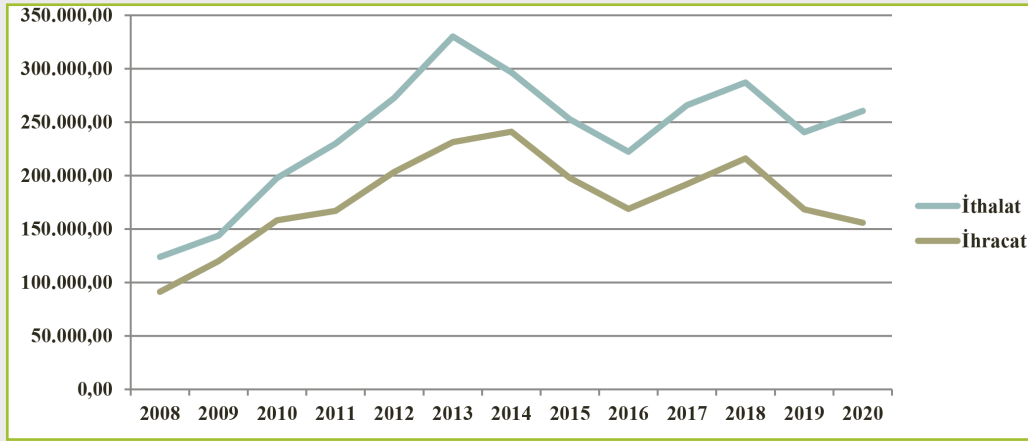
Şubat | 2021

DIYARBAKIR İLİ DIŞ TİCARETİ'NİN 2008-2020 DÖNEMİ DAĞILIMI

Yıl	İhracat (1000 \$)	İthalat (1000 \$)
2008	91.254,78	32.689
2009	119.988,12	23.810
2010	158.207,17	39.610
2011	167.037,49	62.816
2012	203.328,39	69.057
2013	231.335,69	98.839
2014	241.026,64	55.507
2015	197.722,41	54.834
2016	168.691,21	53.581
2017	191.878,10	73.880
2018	216.024,42	71.022
2019	168.273,85	72.234
2020	155.896,35	104.657

Kaynak: TİM ve TUIK

Tablo yardımıyla 2008-2020 dönemi Diyarbakır iline ait ithalat ve ihracat rakamları detaylı incelenebilmektedir. İhracat 2009 yılında bir önceki yıla oranla %31,5 oranında artış göstermiştir. 2010 yılında da bir önceki yıla oranla %31,85 oranında bir artış meydana gelmiştir. 2013 yılında incelenen dönemin en yüksek seviyesine ulaşan ihracat rakamları 231.335.690 \$ olarak gerçekleşmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında ise ihracat rakamlarında önceki yıllara göre düşüş meydana geldiği, 2017 ve 2018 yıllarında ise rakamların tekrar yükseldiği görülmektedir.

Grafik 2008-2020 dönemi Diyarbakır iline ait ithalat ve ihracat değişimlerini içermektedir. 2008 yılında tüm iller ve toplam ihracat rakamı dikkate alındığında 45. Sırada yer alan kent, 2010 yılında 27. Sıraya kadar yükselmiş ve 2020 yılına gelindiğinde 52. Sırada yer almıştır. Bu nedenle, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası ilin ihracat potansiyelinin geliştirilmesi ve ihrac edilebilecek nitelikli ürün karmasının artırılması için çalışmalar yapmaktadır.

DİYARBAKIR İLİ DIŞ TİCARETİ'NİN 2019-2020 DÖNEMİ DAĞILIMI

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye'nin 2020 yılı toplam ihracatı bir önceki yıla göre % 5,8 düşüş kaydetmiştir.

Diyarbakır ilinin 2020 yılı toplam ihracatı bir önceki yıla göre %7,4 oranında düşüş kaydederek 155 Milyon 896 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de bulunan iller arasında toplam ihracat bakımından 2019 yılında 50. Sırada yer alırken, 2020 yılında 52. Sırada yer almıştır. Tüm Dünya ülkelerini etkisi altına alan ve 2019 yılında ortaya çıkan, 2020 yılının 1. Çeyreğinde pandemi olarak ilan edilen Covid-19 salgını olarak görülmektedir. İhracat rakamlarında meydana gelen düşüşün yaşanan pandeminin etkilerini minimum seviyede tutmak adına alınan kısıtlama kararları kapsamında üretimin durdurulması veya yavaşlatılmasıdır.

		2019	2020	%
İHRACAT (BİN \$)	TÜRKİYE	165.959.754	156.286.763	-5,8
	DİYARBAKIR	168.273	155.896	-7,4
İTHALAT (BİN \$)	TÜRKİYE	210.345.203	219.397.191	4,3
	DİYARBAKIR	72.234	104.657	44,89

Kaynak: TÜİK, TİM

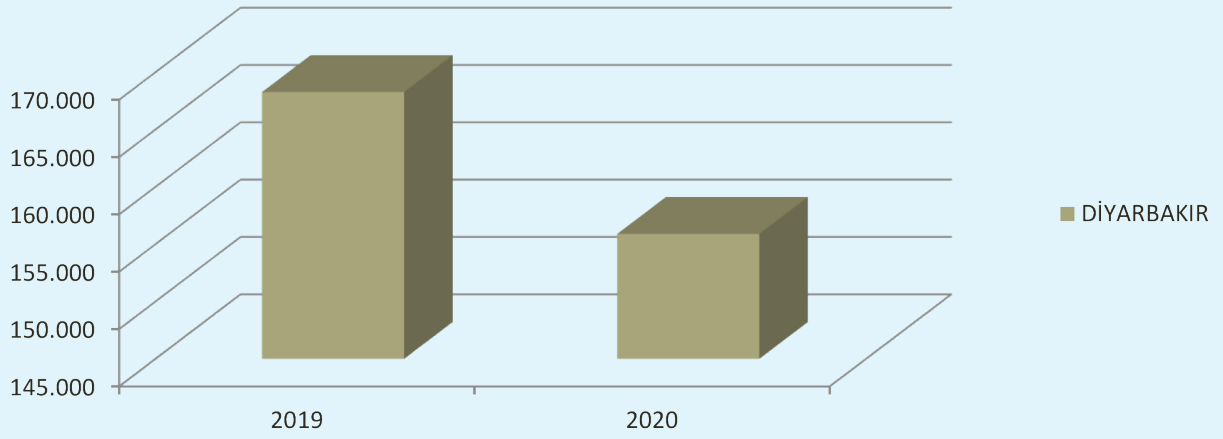
Diyarbakır ili 2018 yılında Türkiye genelinde 46. Sırada yer almakta ve yıllık toplam ihracat rakamı 191 milyon 878 bin USD iken 2019 yılında ihracat rakamı 168 milyon 273 bin USD olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı bir önceki yıl ile kıyaslandığında ihracatta %12'lik bir düşüş olduğu görülmektedir.

Diyarbakır ilinin 2020 yılı toplam ithalatı ise, bir önceki yıla göre %44,89 oranında artış kaydetmiştir. İhracat rakamlarında düşüş meydana gelirken ithalat rakamlarının 2019 yılına oranla %44,89 oranında artış göstermesi mal ve hizmet üretiminin normal seviyesinin çok altında gerçekleştiğini göstermektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi salgın nedeniyle alınan kısıtlama kararları ekonomik faaliyetleri ve hem iç hem dış talep kanallarında meydana gelen düşüş üretimi olumsuz etkilemiştir.

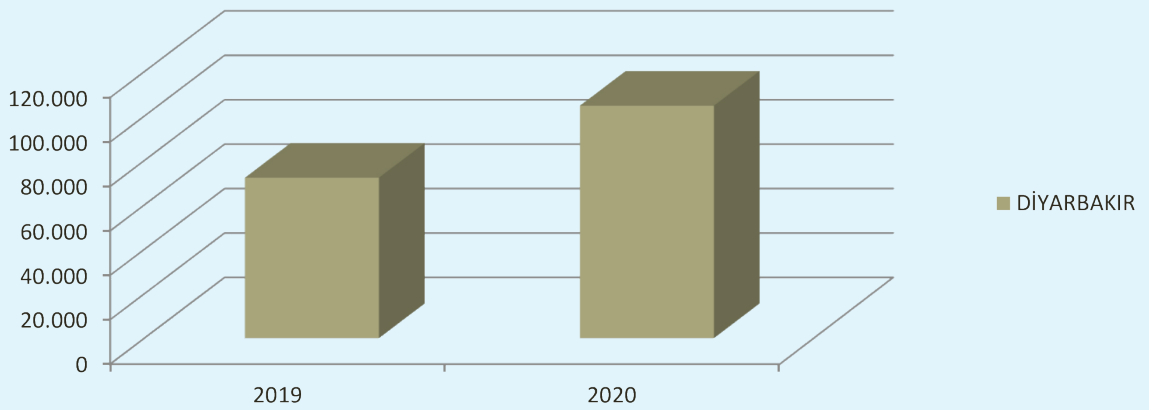
Türkiye geneli 2020 yılı toplam ithalatı ise bir önceki yıl ile kıyaslandığında % 4,3 'lük bir artış yaşandığı görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere Diyarbakır ilinin ihracat ve ithalat rakamları incelendiğinde, ilin dış ticaret fazlası verdiği fakat 2020 yılında bir önceki yıla göre ithalatın ihracattan daha fazla arttığı söylenebilmektedir.

2019-2020 İhracat Değişimi

Kaynak: TİM

2019-2020 İthalat Değişimi

Kaynak: TUIK

ÜRÜN GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

Tablo yardımıyla 2013-2020 dönemine ait ihracatın en fazla gerçekleştiği sektörler izlenebilmektedir. Madencilik ürünlerinde 2013 yılında 104.080.000 \$ olarak gerçekleşen ihracat, 2020 yılına gelindiğinde 44.463.990 \$ olarak gerçekleşmiştir. Madencilik sektöründe gerçekleşen ihracat rakamları incelendiğinde, 2013 yılına oranla sektörde %57,28'lik bir düşüşün meydana geldiği görülmektedir. Bununla birlikte hala Diyarbakır ilinde ihracatın en yüksek gerçekleştiği sektör madencilik ve ürünleri sektörüdür.

SEKTÖRLER	2013 (Bin \$)	2014 (Bin \$)	2015 (Bin \$)	2016 (Bin \$)	2017 (Bin \$)	2018 (Bin \$)	2019 (Bin \$)	2020 (Bin \$)
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	59.566	57.202	47.563,35	50.737,94	47.617,71	48.372,18	24.131,09	27.268,45
Madencilik Ürünleri	104.080	107.987	82.686,04	64.940,52	74.352,59	81.326,87	47.416,21	44.463,99
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,00	0,00	6.168,17	4.689,99	11.934,10	9.512,00	15.367,92	17.028,42
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	17.072	15.000	16.120,56	11.345,21	12.028,20	19.323,18	14.637,20	19.259,19
Demir ve Demir Dışı Metaller	3.633	8.381	10.233,59	10.394,26	10.408,94	11.987,76	11.716,66	13.487,22

Kaynak: TİM

2019 yılında gerçekleşen ihracat rakamları ürün bazında değerlendirildiğinde, Madencilik ve Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri ve Otomotiv endüstrisi öne çıkan sektörlerdendir. 2020 yılında il iki sektör değişmezken, otomotiv endüstrisinde %83'lük bir düşüş meydana gelerek yerini Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü almıştır. 2020 yılında Otomotiv Endüstrisi sektöründe meydana gelen %83,17'lik düşüşün küresel ölçekte otomotiv piyasasında yaşanan daralmadan kaynaklanmaktadır. Kurlarda meydana gelen değişim ve otomotiv ürünlerinin arzında meydana gelen düşüş ihracat rakamlarına da yansımıştır.

			1 OCAK - 31 ARALIK
SEKTÖRLER	2019 (BİN \$)	2020 (BİN \$)	DEĞ.
Çelik	3.565,22	3.949,21	10,77%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	5.100,26	5.014,60	-1,68%
Demir ve Demir Dışı Metaller	11.716,66	13.487,22	15,11%
Deri ve Deri Mamulleri	16,45	7,73	-53,00%
Diğer Sanayi Ürünleri	7,89	2,57	-67,43%
Elektrik Elektronik	7.910,90	6.321,46	-20,09%
Gemi ve Yat	1,95	0,65	-66,85%
Halı	20,29	12,55	-38,12%
Hazır giyim ve Konfeksiyon	1.708,94	1.732,06	1,35%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	24.131,09	27.268,45	13,00%
İklimlendirme Sanayii	6.542,21	5.362,30	-18,04%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	14.637,20	19.259,19	31,58%
Kuru Meyve ve Mamulleri	0	71,49	
Madencilik Ürünleri	47.416,21	44.463,99	-6,23%
Makine ve Aksamları	5.718,63	1.865,98	-67,37%
Meyve Sebze Mamulleri	93,8	27,94	-70,21%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	15.367,92	17.028,42	10,80%
Mücevher	29,79	80,12	168,94%
Otomotiv Endüstrisi	18.121,46	3.050,21	-83,17%
Savunma ve Havacılık Sanayii	13,53	1,46	-89,19%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	669,33	179,85	-73,13%
Tekstil ve Hammaddeleri	3.502,91	4.731,84	35,08%
Tütün	103,18	299,47	190,23%
Yaş Meyve ve Sebze	240,15	645,57	168,82%
Zeytin ve Zeytinyağı	1.075,96	1.032,04	-4,08%
TOPLAM	167.711,95	155.896,35	-7,05%

Kaynak: TİM

ÜLKELERE GÖRE İHRACAT

Diyarbakır ilinin 2013-2020 yılları arasında en çok ihracat yaptığı 5 ülke Çin Halk Cumhuriyeti, Irak, Libya, Suriye Arap Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan'dır. Bununla birlikte incelenen dönem itibarıyla ihracat rakamlarında düşüş gözlenmektedir. 2013 ve 2020 yılları dikkate alındığında sadece Suriye Arap Cumhuriyetine yapılan ihracatta artış gerçekleşmiştir. 2020 yılına gelindiğinde Çin Halk Cumhuriyeti ile yapılan ihracat rakamlarında 2013 yılına oranla %60,41 oranında düşüş gözlenmektedir. 2013 yılına oranla Irak ile gerçekleştirilen ihracat rakamları incelendiğinde ise 2020 yılına gelindiğinde %29,12 oranında bir düşüş meydana gelmiştir.

ÜLKELER	2013 (Bin \$)	2014 (Bin \$)	2015 (Bin \$)	2016 (Bin \$)	2017 (Bin \$)	2018 (Bin \$)	2019 (Bin \$)	2020 (Bin \$)
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	80.562	87.899	66.862	44.877	40.607	40.607	34.023	31.891
İRAK	122.195	120.426	99.524	86.205	95.008	95.008	100.766	86.612
LİBYA	5.126	4.580	3.191	1.536	1.037	1.037	6.127	4.467
SURİYE ARAP CUM.	1.669	3.674	2.961	7.461	2.341	2.341	2.394	3.700
SUUDİ ARABİSTAN	5.241	4.066	6.840	4.599	4.095	4.095	2.265	3.408

Aşağıdaki tablo yardımıyla Diyarbakır ilinin en çok ihracat yaptığı ülkeler ve son iki yıldaki değişim detaylı olarak izlenebilmektedir.

ÜLKELER	1 OCAK - 31 ARALIK (BİN \$)		
	2019	2020	DEĞ.
İRAK	100.765	86.611	-14,05%
ÇİN	34.023	31.890	-6,27%
LİBYA	6.126	4.467	
GÜRCİSTAN	4.213	3.905	-7,32%
SURİYE	2.393	3.700	
SUUDİ ARABİSTAN	2.264	3.407	
İSRAİL	1.748	1.784	2,06%
İRAN	2.161	1.775	-17,82%
ALMANYA	114	1.598	1302,07%
KAZAKİSTAN	415	1.161	179,54%
FAS	335	1.146	241,91%
CEZAYİR	850	1.023	20,38%
BAE	1.170	951	-18,65%
YEMEN	1.057	942	
RUSYA FEDERASYONU	263	819	
ROMANYA	355	806	
AZERBAYCAN	783	705	-9,96%
KATAR	399	685	71,52%

KUZEY KIBRIS TÜRK CUM.	1.056	547	
TÜRKMENİSTAN	240	486	
BAHREYN	97	375	284,06%
KENYA	174	372	113,37%
UMMAN	118	367	
NİJERYA	57	336	
HİNDİSTAN	304	312	2,62%
MAKEDONYA	681	309	
UKRAYNA	274	304	
MISIR	27	297	
TUNUS	200	290	
VİETNAM	398	283	
HOLLANDA	142	278	96,01%
İSVEÇ	158	263	66,70%
KATAR	169	254	49,78%
VENEZUELA	30	245	
FRANSA	84	235	179,22%
ÜRDÜN	222	234	
İSTANBUL ENDÜSTRİ VE TİC.SERB.BÖL.	385	204	-46,90%
KOSOVA	474	204	-56,96%
NİJER	41	186	
ABD	50	171	236,92%
İTALYA	201	154	-23,43%
MALEZYA	49	148	
GİNE	0	148	
BULGARİSTAN	215	138	-35,57%
GÜNEY KORE	77	124	61,11%
AVUSTURYA	0	120	
SİNGAPUR	24	119	
MALİ	162	114	
BİRLEŞİK KRALLIK	5	95	1810,10%
BELÇİKA	0	89	
POLONYA	52	84	
KOTDİVUAR	130	82	-36,70%
ETİYOPYA	39	82	106,64%
KIRGIZİSTAN	73	72	-0,74%
YUNANİSTAN	75	63	
AFGANİSTAN	141	62	-55,72%

MYANMAR	0	60	
İSVİÇRE	29	60	103,26%
PAKİSTAN	35	53	
BURKİNA FASO	0	51	
CİBUTİ	0	44	
KARADAĞ	0	41	
MAURİTİUS	0	40	
GAMBİYA	0	38	
TACİKİSTAN	91	35	
BREZİLYA	3	34	-11,45%
KUVEYT	140	32	
İSPANYA	76	30	-60,30%
KAMERUN	0	30	
PORTEKİZ	35	22	
AVUSTRALYA	85	22	-73,19%
SUDAN	0	19	
ÖZBEKİSTAN	27	19	
MOZAMBİK	6	17	
TOGO	44	16	
SİRBİSTAN	6	15	
SOMALİ	77	14	
MOLDOVA	6	10	
DANİMARKA	0	10	
ENDONEZYA	0	10	
BELARUS	154	8	-94,65%
ARNAVUTLUK	0	8	
MORİTANYA	0	4	
GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ	0,00	4	
ÇEKYA	0,00	1	
FİLİSTİN DEVLETİ	74	0	-100,00%
HONG KONG	149	0	-100,00%
KONGO	210	0	-100,00%
LÜBNAN	77	0	
TAYLAND	105	0	
TAYVAN	168	0	

Kaynak: TİM

2019 ve 2020 yılı ihracat yapılan ülkeler incelendiğinde, 2017 yılında olduğu gibi Irak 1. sırada yer almaktadır. Irak'ı, Çin ve Libya takip etmektedir. Covid-19 Pandemisi'nin 2019 Aralık ayında Diyarbakır ilinin en çok ihracat yaptığı iki ülkeden biri olan Çin'de ortaya çıkışı, 2020 yılının Mart ayında Dünya Sağlık Örgütü tarafından "Pandemi" olarak ilan edilmesi, dolayısıyla yayılımı engellemek adına alınan kısıtlama kararları üretimi etkilediği gibi, ülkelere giriş-çıkış yasaklarının başlatılması nedeniyle ürünlerin lojistiğinin sağlanması noktasında ve tedarik zincirlerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Bu nedenle, 2020 yılı ihracat rakamlarında meydana gelen düşüşte salgının etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

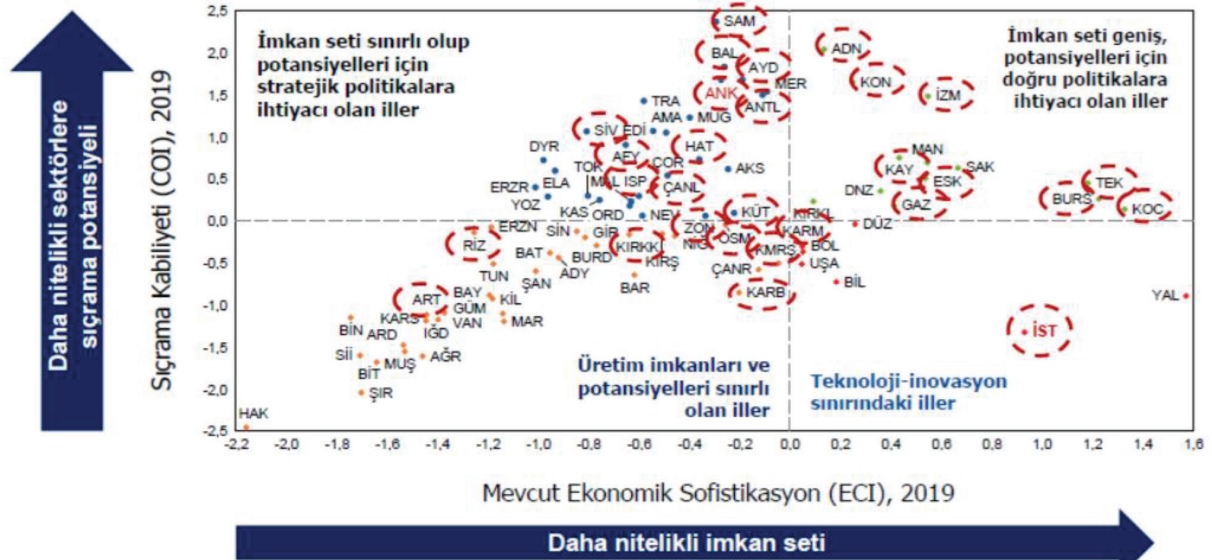

İLLERİN İHRACAT SOFİSTİKASYONU

Diyarbakır ilinin 2013-2020 yılları arasında en çok ihracat yaptığı 5 ülke Çin Halk Cumhuriyeti, Irak, Libya, Suriye Arap Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan'dır. Bununla birlikte incelenen dönem itibarıyla ihracat rakamlarında düşüş gözlenmektedir. 2013 ve 2020 yılları dikkate alındığında sadece Suriye Arap Cumhuriyetine yapılan ihracatta artış gerçekleşmiştir. 2020 yılına gelindiğinde Çin Halk Cumhuriyeti ile yapılan ihracat rakamlarında 2013 yılına oranla %60,41 oranında düşüş gözlenmektedir. 2013 yılına oranla Irak ile gerçekleştirilen ihracat rakamları incelendiğinde ise 2020 yılına gelindiğinde %29,12 oranında bir düşüş meydana gelmiştir.

Türkiye'nin geniş bir ürün sepeti yelpazesine sahip olmasına rağmen potansiyeline ulaşmak için doğru politikalara ihtiyacı var

Türkiye'deki illerin ekonomik yapısı, ECI ve COI skorları, 2019

Kaynak: SGK mikro verileri, Hausmann Hwang ve Rodrik (2006), Hausmann ve Hidalgo (2009), Hausmann vd. (2014), TEPAV hesaplamaları

İhracat sofistیکasyonu (detaylı bilgi için Hausmann ve Hidalgo (2009)), ülkelerin, bölgelerin ve hatta illerin kompleks mallar üretme, üretim kapasitelerini geliştirme ve bunları dış pazarlara satabilme kapasitesini belirtmektedir. Ekonomik büyümenin mevcut yeteneklerin çeşitlendirilmesi ile sağlanabilmektedir. Ülkelerin veya bölgelerin neden fakir kaldıklarını veya sıçrama yaptıklarını belirleyen temel unsur, ürünlerin niteliklerinin geliştirilmesine bağlıdır.

Diyarbakır ilinin 2019 yılı ekonomik yapısına bakıldığında üretilen ve ihraç edilen ürün kategorilerinin stratejik politikalara ihtiyaç duyduğu görülmektedir. 2020 yılı verileri bakımından da gerekli değişikliklerin hayata geçirilmediğini söylemek mümkündür. Bu yüzden, Diyarbakır ilinin üretim kapasitesini teknolojik açıdan güçlendirecek ve uzun vadede teknoloji ve inovasyon sınırındaki iller kapasitesine ulaşmasını sağlayacak stratejik politikaların üretilmesi ve hayata geçirilmesi gerektiğini belirtmek mümkündür.

		Kişi Başı GSYH TL			Türkiye Sıralaması		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
TRC11	Gaziantep	27 542	33 399	37 633	43	37	37
TRC12	Adıyaman	16 916	20 455	22 454	76	75	77
TRC13	Kilis	21 677	25 105	29 106	65	65	65
TRC21	Şanlıurfa	14 242	15 758	17 465	80	80	80
TRC22	Diyarbakır	17 808	20 219	23 645	73	76	74
TRC31	Mardin	20 916	25 113	28 863	67	64	67
TRC32	Batman	17 315	20 786	23 399	75	73	75
TRC33	Şırnak	19 983	23 286	27 280	71	69	70
TRC34	Siirt	17 797	20 743	26 592	74	74	72

Kişi başına düşen milli gelirin son üç yıla ait verileri tablo yardımıyla izlenebilmektedir. TL cinsinden değerlendirildiğinde Diyarbakır iline ait Gayri Safi Yurtiçi Hasıla rakamları yükselirken, ülke genelinde sıralamasına bakıldığında düşüş gözlenmektedir. Bu da ülke genelinde yaşanan büyümeden yani milli gelirden yeterli pay alamadığını, diğer illerin ülke milli gelirinden daha yüksek pay aldığını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak, kişi başına düşen milli gelirin artırılması, ekonomik büyüme ve kalkınmanın kent düzeyinde artması, dış ticaretin yani ihracatın artmasına bağlıdır. İhrac edilebilir ürün sepetinde yenilikler yapılması, kompleks ve nitelikli ürün üretiminin sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte, dış pazarlara açılabilme ve yeni pazarlar yaratabilmek gerekli görülmektedir. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası mevcut ihracat potansiyelini korumak ve geliştirmek için üyelerine yönelik projeler ve politikalar üretmeye devam etmektedir.